

П. Шербиניים удуртнал бригада Уаут-Хем ыш үлөтүр ачыл-агыйдын турнакы ачылдык бригадаларын бирөөсү. Оз бригаданын кезиңгүнери ай планын доктаамал ачыр күөсүдөн турга. Май 1-ге белек кылдыр бригада кезиңгүнери апрельдин планын 130 хуу күөсүдөн түзүлгөн. Олардын 120-дө ачык ачык ачык ботанын турга. Эрткен недеянын хуу бүрүздө-де бригада 20 кубометр ыштын нормадан ачыр дидирин келген.

ЧУРУКТА Б Р И Г А Д И Р

П. Шербиניים (он талаадын ичин дугаар) бригаданын кезиңгүнери-биле ачылдык чериде.

(Ч о л а а ч ы л а р с л ё д у н д а н)

0,6 хуу куусеткеп ийик
муд тонна тууыт чед
өөртөзгөн. Коллективте му
аакы аялдың Цибулусы
доржу, Дадачы, Зыряво
Иванов ыпкып чолаачы
ей. Оларны друктуула
еңштердир аякды четес
туулуп турар. «Чыра-Баж
ЭЭКП-ин XXII съездына
ей, «Болшевик» совхозта
а автоматизациянын намы
едик буудуучулук аяк
лар, чолаачылар-биле ая
ны экиндер талаа-биле о
анастар аякыл сула ту
устугунан, оң харааы-бил
ай аякыл-агылдар чүт
өөртөгөзгөзүнчү бот-уези б
ерк.

[illegible]

арын район маспаны-биз
арттырбай турган. Бир д
арла болуш турар слетт
жур-дузасын санал берге
тер демделгөш, чолаачы
адрлар-биле акыкды ула
кжидериге тамаарлык
нелиг саналдарын берген.
Беш чылдыг шигитир
лшк чамышч планн
наадларын чедикши
үүсөдиринге чолаачыл
луг ролду ойлаар. Слетт
айоншук чолаачыларын
лтыгыны хүлөө алган.

M. СЕВЕН

ИЗДАНИЕ

жур-дузайын санал берген
дедмеглээш, чолаач
адрлар-биле ажылды ула
кижидеринге хамаарышка
нел саналдарын берген.
Беш чылдың шийиттирил
тпкү чылының планн

М. СЕВЕН.

Чурттуң 140 хеминде алдар сөөктөн сүлнөдөр

алдар сөөрткөн суднолар
шагда-ла дистинчип чору-
улап эгелээн. Салдакчы-
тар үе-шагны чөп ажыг-

лаш, озадавзын брал-
ажып, целлюлоза-саазын
олгаш ыаш болбаазыра-
ыр комбинаттарга беш
ылдын тудугларынга эи
ей чиг-этти чедиргилеп

(СЭТА).

ижектерге көргүскөн. Ол ч
улея хуралдар колхозтарны
олгаш совхозтарнын улуру
уларынын, база специали
инин дуржулга солчурун
ки школазы болган.

Таразы болгаш чер ажы-
янын өске-даа продуктуларын
н бүдүрерин көвүдөдирини
түг үндөзүнн болза сугтары
лыг черлерин урс-түннөдир
чүдөдүр болор. Бу иштин

27

Хөй уругларлыг иелерни „Мениң алдары“ орден-биле болгаш „Мениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Улаңчызы. Эгези № 98
„Шинда“).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң
Президиумунуң өмүсөөндөн
шаңнаары болза:

КАА-ХЕМ РАЙОН

Чеди уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Зоя Салчаковна Аванды—
„Бүрүн“ совхозтун ажылчыны.

Сырбыккай Сергеевна Оор-
жак — Белбейде кадыкчылыг
школазынчы повары.

Ады уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Мария Кутяева Ажымайа
— Бүренин инвалиттер ба-
зынчыны ажилчыны.

Ажымай Ивановна Монге—
Бүрүн-Бай-Хал суурда өг-
бүлө ээзи.

Нопчатмаа Топкаковна Сал-
чак — Суг-Бажы суурда өг-
бүлө ээзи.

Беш уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Васса Федоровна Зацепи-
на — Илгичка эмнелгези-
ниң санитары.

Евдокья Сангатовна Лопая-
Самал — „Совет Тыва“ сов-
хозтун ажилчыны.

Клавдия Иосифовна Нево-
лина — „Бүрүн“ совхозтун
ажылчыны.

ӨВҮР РАЙОН

Тос уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Чылбавай Дондук-оолов-
на Монгуш — „Коммунизмге
өрүк“ колхозтун колхозчузу.

Сес уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Кадар Алар-ооловна Саа-
я — Сагым эмнелгезиниң по-
вары.

Чеди уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Баку Балчым-Даваевна Са-
я — „Кызыл туң“ колхоз-
тун колхозчузу.

Ады уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Мария Сенденовна Монгуш
— „Коммунизмге өрүк“ кол-
хозтун колхозчузу.

Дугурмаа Октековна Оор-
жак — Саглыда уругтар сады-
ның ажалчыны.

Раиса Сенден-Намчаловна
Хомушук — Хандагайты орту-
мак школасынчы ажилчыны.

Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунуң

Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунуң

Кызыл. 1973 ч. март 30.

Беш уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Бошук-Кара Шажыковна
Донгак — Хандагайты суурда
өг-бүлө ээзи.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

Тос уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Уйгун Ламаевна Чолдак —
Кара-Тад суурда өг-бүлө ээзи.

Сес уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Ноябрь Максимовна Аран-
тан — „Ак-Турут“ совхозтун
ажылчыны.

Анастасия Назытовна Куу-
лар — „Ак-Турут“ ассы-саттың
кижизикчи.

Александр Ховалыговна
Сарым-оол — „Ак-Турут“ сов-
хозтун ажилчыны.

Дарыт-Кыс Дыматовна
Шойдук — Арыг-Бажы суурда
өг-бүлө ээзи.

Чеди уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Бикчедей Монгушовна Дам-
чаа — „Ак-Турут“ совхозтун
ажылчыны.

Нора Согушевна Данчыт-
оол — Чаа-Хөл суурда өг-
бүлө ээзи.

Хандыжаа Салчаковна Ка-
ра-оол — Арыг-Бажы суурда
өг-бүлө ээзи.

Светлана Шаравиевна Ко-
йуган — Урбун школасынчы
библиотекары.

Марыс Кувартиновна
Копчук — Булун-Терек суурда
өг-бүлө ээзи.

Лопчатмаа Тюлюшевна Он-
дар — Яндон аттыг совхоз-
тун ажилчыны.

Алай-оол Ховалыговна От-
чуржал — Чаа-Хөл суурда өг-
бүлө ээзи.

Алджай Баазановна Оюн —
Баян-Кол суурда өг-бүлө ээзи.

Александра Сергеевна Сер-
тин — „Найрал“ совхозтун
ажылчыны.

Далаа Кыргысевна Шойдак
— Арыг-Уулу суурда өг-бүлө
ээзи.

Конзат Кыргысевна Ымбуу
— Арыг-Бажы суурда өг-бүлө
ээзи.

Уйгун Кыргысевна Кыргыс
— „Улуг-Хал“ совхозтун ажил-
чыны.

Ады уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Новун Каракаповна Дам-
баа — „Ак-Турут“ суурда өг-
бүлө ээзи.

Алай-Саар Тюлюшевна Дам-
бий — Хайыракан суурда өг-
бүлө ээзи.

Зоя Эртинеевна Донгак —
Ак-Тад суурда өг-бүлө ээзи.

Алла Ховалыговна Манай-
Тары — Холчук суурда өг-бүлө
ээзи.

Букарма Ховалыговна
Хактыг-оол — Хайыракан
суурда өг-бүлө ээзи.

Будума Шойдаровна Хуу-
рак — „Найрал“ совхозтун
ажылчыны.

Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунуң

Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунуң

Кызыл. 1973 ч. март 30.

Вера Сумбаевна Чадамба —
„Х Улуг хурал“ колхозтун
колхозчузу.

Кок-Кыс Байкараевна Чы-
мба — „Х Улуг хурал“ колхоз-
тун колхозчузу.

Тоорук Кыргысевна Шивит-
Дамба — Арыскан суурда өг-
бүлө ээзи.

Беш уругларны төрөөн болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Зоя Даваевна Алай-оол —
„Найрал“ совхозтун ажил-
чыны.

Александр Кыргысевна
Беган — Торгалыг суурда өг-
бүлө ээзи.

Мария Тюлюшевна Даспайа
— „Найрал“ совхозтун ажил-
чыны.

Тамара Ондаровна Доспан
— „Улуг-Хал“ совхозтун ажил-
чыны.

Татьяна Оканчыковна
Орус-оол — „Улуг-Хал“ сов-
хозтун ажилчыны.

Тамара Монгушевна Сарыг-
Нава — „Ак-Турут“ совхозтун
ажылчыны.

Александра Донгакевна Се-
рен — Ак-Тад школасынчы
интервандынчы повары.

Монгуш Ламаевна Сандак —
„Ак-Турут“ совхозтун ажил-
чыны.

Кызыл-Уруг Шара-Хоевна
Саян — Шагаан-Арыг хоорай-
да өг-бүлө ээзи.

Адыма Монгушевна Чатпак
— „Ак-Турут“ совхозтун ажил-
чыны.

Шажутпаа Алай-ооловна
Шыраан — Шагаан-Арыг хоо-
райда өг-бүлө ээзи.

КЫЗЫЛ ХОРААН

Сес уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Тайсыя Дамбиевна Хертек—
„Тере-Хөл“ колхозтун кол-
хозчузу.

Чеди уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН АЛДАРЫ“ ОРДЕНИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Галина Сечиевна Монге —
Кунгуртут суурда өг-бүлө
ээзи.

Ады уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дизинмаа Кунгуртуту Са-
най — Хлеб заводунуң ажил-
чыны.

Дооктура Дунчуровна Удук-
сай — Кунгуртут суурда өг-
бүлө ээзи.

Беш уругларны төрөөн
болгаш кижизиккен иелерни

„МЕНИН МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Чайган Мокурашова Оор-
жак — Кызыл хоорайда өг-
бүлө ээзи.

Валентина Ивановна Юрье-
ва — Чербиде харылаа сал-
бырының почтачыны.

Даргаам Б. ДОЛЧАЦМАА.
Секретарының хүдээгезин
күүсөдип турар. С. КРАСНЫЙ.

ЧОНГА ШЫНЧЫ БАРААН БОЛУУШКУН

Каа-Хем районнуң амды-
раа хайдырылга комбинаты-
ның даараныкчылары беш
чылдың шийтпиралг үп-

кү чылдыңда шалыпчы
ажылдап турарлар хөй. Чи-
жээ, даараныкчы Надежда
Арсентьевна Вихрова муру-

ку одурутта чоруп, бо-
дунуң бүдүрүлгө планын
үргүтүчү 150 хуу чедир күүсө-
дип турар (соогай талакы

чуруттуң соогай таламында,
оң чанында — чагыкчы).
Ооң эжи Зинаида Мироно-
ва Пышкина аңаа 1951 чыл-

дан ажылдап эгелзеп болгаш
бүдүрүлгө планын аж үргү-
түчү 110 хуудан өрү күүсөдип
турар (оң талакы чурутта).
Оларның кайгызы-даа мак-
тал-шаннадыг үргүтүчү ан
келген, боттарының дуржу-
газын амыктарга өөрүткү-
дүү-биле дамчыдар болгаш
бүгү ажал-ишчилер-биле бир
дөмөй бүгү улусу социалист-
тик чарышка кирип, бедиктен
хүдээгезерин алган ажал-
дап турарлар.

Чоннуң херекселдин хайды-
рып, оларга хейти бедик шы-
нарлык кылдыр даарап бээрин
олар бедик хүдээгезин кыл-
дыр көрүп турар.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФО-
ТОЛАРЫ.

ПАРЛАМЕНТИГЕ МЕДЕГЛЕЛ

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның
чааа Индия биле Совет Эви-
линиң улустарының ара-
зында найралдыг быжыглар-
ы дээш, СССР-биле сырый
кады ажалдажылганы болгаш
найралдыг харылааларын
калбартыр дээш туржуп
турар деп, Индияның дашты-
кы херектер министри Сва-
ран Сингх парламентиниң
улусу палатасында даштыкы
политиканы чугаалажылганы
түннөдөдөрүн үндүрүп ту-
ра демдөглөө. Совет Эви-
линиң Индияның национал эр-
ге-ажыктарыга чаагай сеп-
кедип салгыч ажалдап турар,
оң эзулут өңүчү бооп турар,
оң бузуредип көргүзгөн деп,
министр медеглөө.

Сваран Сингх „Индия биле
Бангладеш Улус Республика-
ның аразында найралдыг
харылааларын болгаш кады
ажылдажылганы калбарып,

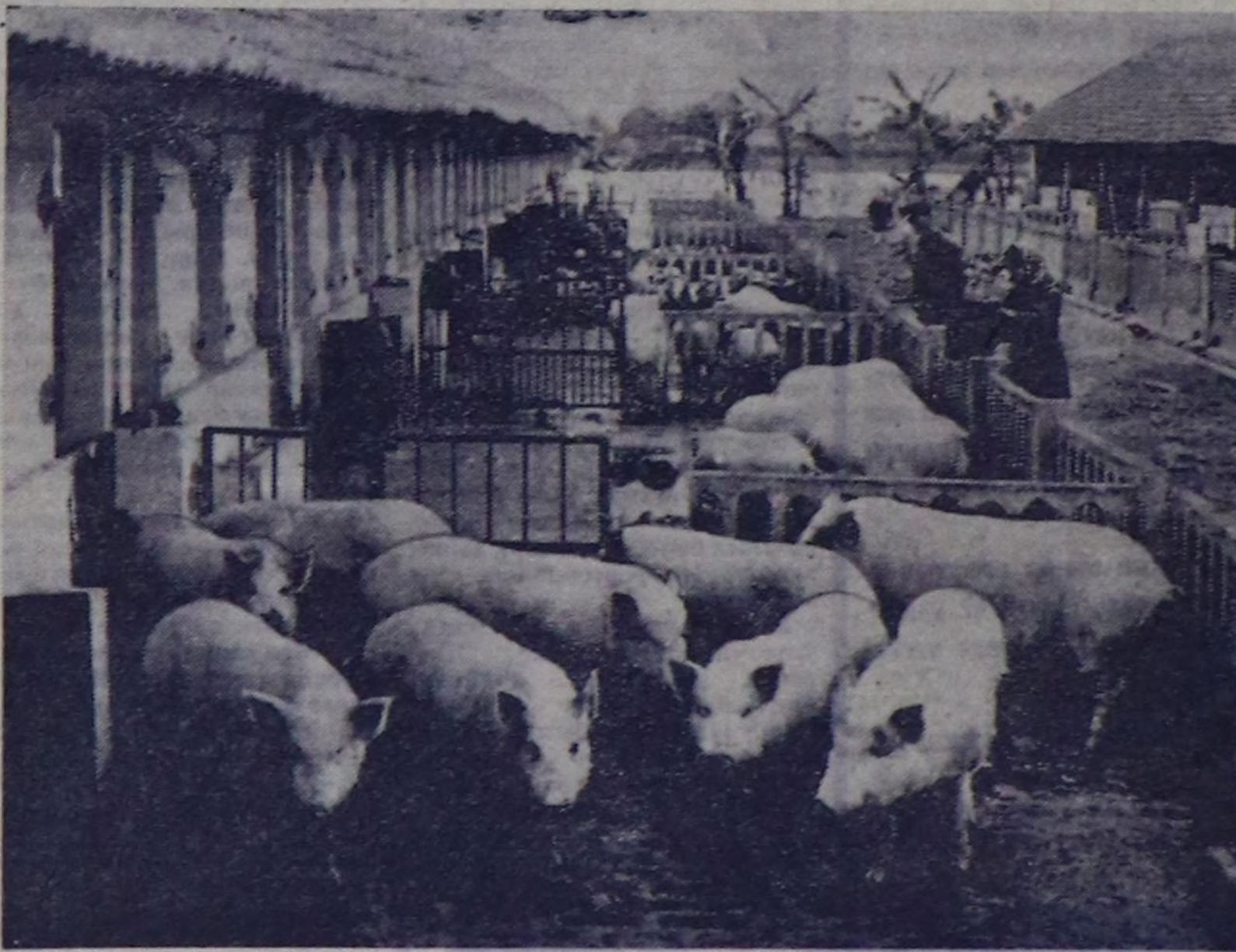
улам ханылап турарын“ чу-
ректин ханызында үнелер
чугаалап. Ийи чурттуң улус-
тарының улам чаагай байдал-
дыг болурунда дүштүр ол
харылаалар моон соңгаар-даа
калбарып, быжыгар деп бузу-
реддин министр илгерей-
дөө. Сваран Сингх Бангладеш-
тин КНО-та хүдээп алы-
ры болгаш кааа-даа катталы-
шан чурттарың Ажирге
болур конференцияга ол
анык республиканың кир-
жирин эргежок чугула деп
айткан.

Пакхистанга америк боо-чеп-
сетки каттап берип эгелзеп бер-
гени „ийи чурттуң аразында
харылааларын чогумчалыг
болурунун кааа Азия дин-
тик муруну кезээге тайбын-
чы каттап туржурарын
орунга аажок шалтык бооп
турар“ деп, индий-америк ха-
рылааларга хамаарыштыр
Сваран Сингх демдөглөө.

ХӨЛЕЗИЛЕНИКЧИЛЕР

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Кат-
тыккан Штаттар патриотчу
куплеттер удуур Камбоджага
болгаш Лаоска ажилгаар хо-
лөзиленикчилерин белеттеш-
паларын боттадып турар.
Камбоджаның 300 хире бол-
гаш Лаостун хөй-хөй болук
иштер албашыларын амер-
иканнарның удуурлаагы-биле
Тайландка тускай белет-

кедди эртин турар. Ылаңгыя,
хыдыкчы самолеттары база
вертолеттары башкырып,
аорта техниктиг ажилдар
кылырында база ажал-бүрү
иштер техниказын ажилла-
рында оларын өрөдип турар
деп, АКШ-тың күрүне депар-
таментиниң меделерин бар-
ымдаа болдурган, Ассошией-
тед пресс агентияла дыңда-
кан.

Бо чылын ВДР-ниң малчынарын
мурунуга уугу сорулгалар тур-
густунган. Хаван ажилчыче онза
уугу ичкөөгөйниң салып турар.
Хөй-хөй жокуларда амгы
уеңиң чаа дериглери-биле чепсеге-
ленин күрүне фермаларын тудуп
тургузуп турар. Малчынарын
шудуру ажалдап

турарының ачызында Тхайбинь,
Памха чокуларга база Халой болгаш
Хайфон чогуунуң суурларының фермаларына
хаваннарның баш амын оранчок
көндүрүп турар. Хөй-хөй хөй-хөй
суурунун мал фермаларының бирээ-
синде ВИА-СЭТА-ның фотогу.

Фашизмге удур демисчилерниң негелделери

БОНН. (СЭТА). „Удурла-
нышкынын дайынчылар
чораннарның — немцтер
нигилалиниң“ эвилел конфе-
ренциясына киришкенер
ГДР биле ГФР-ниң аразында
харылаалар үндөйнериниң
дугайында көрөни күштүг
болдуруп бадылаар дээш
тайбынын, дүшкүрлүг бай-
далды чавырлыктарынын
чайгылыш чок политиканын
чорударын үргүдүлгөни са-
налган. Конференция Саар-
брюкенге болган. Конферен-
цияга Совет Эвилелиниң,
ГДР-ден, Венгриядан, Болга-
риядан болгаш Франциядан
барган аалчылар база ГФР-
ниң демократтыг барык 20
организациянын төлөөлек-
чилери киришкен.
Совет Эвилели, ПУР бол-

гам ГДР-биле керээлер чар-
лыгындагы ук ниитилес-
дин даргазы О. Нибергаль
байыр чедирин чүве чуга-
лаан. Ол керээлерге ат сал-
ганынын соонда „Европада
тайбын улам быжыккан“ деп,
ол онзалап демдөглөө.

Неонацизмниң кандыг-даа
илерлеринге удуур, ниги-
тил амыралын демократчы-
лары дээш бүгү демократтар-
нын болгаш фашизмге удуур
демисчилерин илдепкейлиг
демисел чорударын үргүдү-
лгөни чугулаан О. Ни-
бергаль оон мнай демдөглөө.

Конференциянын делегата-
ры „сөзөндүрүк үзгелге бол-
гаш неонацизмге канчап-даа
таарышпас байдалды тургуз-
арының“ эргежок чугулаан
чугааларында демдөглөө.

Чаа чазакты тургускан

БЕИРУТ. (СЭТА). Ливан-
ның премьер-министри Амин
Аль-Хафес апрель 25-те чаа
чазакты тургускан. Ооң со-
тамында 17 министрлер кир-
ген. Хазиль Абу Хамад даш-

тыкы херектер министрликте
хөдөөр арткан. Национал на-
галал министрликте Фуад
Госнуш, иштатик херектер ми-
нистринге — Башир Аль-
Ауарын томыулаан.

сугтарыга системаларын 500
мун гектар шөгте тургузар.
Мелюрастаан черин гектар
бүрүз элек дүжүтүр болур
ужурлуг. Сугтарыгалыг бүгү
черлерге эн дүжүтүр культу-
раларын болгаш сорттарын та-
рыыр, эки чөмшчилер, олар-
ын ой-шаанда бедик шынар-
лыг сайырады ажалдап
ужурлуг.
Дүжүтүр бедидери — бирги
чөргөйин чугула сорулгазы.
Тараанын ниити чымлаанын
талазы-биле хүдээгезерин
күүсөдирин магадылаар төлө-
дө, тараа культурааларының
таралыш болдерин калбартыр
база эргежок чугула. Бүгү-
эвилелин социалисттик чары-
жынын эгелекчилериниң үле-
гери база маааа өрөдигелиг
болур — кубань тараажылар
тараа молун 360 мун гектар
калбартыр төлөвилзөө. Тары-
лыг молдериниң курдалы-
лары область, край, автоном-
нун республика бүрүзүндөн ты-
ылган. Эн чыткан черлерин
болгаш орук казызынын учас-
токтарын ажалгалла кириер.
Тараажылар чыгыс-даа гек-
тар чер ээн чытпазын орада-

жыр апар. Ховар, дүжүтүр,
чаныгы чылын үнер егилер
тарылганын кызырар. Ол бүгү
тараа культурааларынын та-
рылгаларын калбартырнын
курдалылары-дыр.
Бүгү Россия Федерациязы-
га көзөңин ажал-ишчилери
тарааларын тарылга
шөлүн бо чылын 77.4 мил-
лион гектар чедир. Бо дээр-
ге 1972 чылдазындан 4.3
миллион гектар хөй болуру ол.
Бөдөө ажал-агында бүдүрүл-
гени кол чөпсөө — черни
ажыл-агының өзү-биле көөрү
уугу тараалаан Оренбург об-
ласты ылкыш мындыг обла-
стын тарылга шөлү хире та-
раа шөлүн немей тып алыр
арганы берген. Колхозтарын
болгаш совхозтарын ажал-
дажылгыры бүгү тарыттыган
тарааны чүгле тараа кылдыр
ажаап алыр сорулганы салып
турар.
Бөдөө ажал-агы организа-
цынын, колхозтарын болгаш
совхозтарын тускай эртем-
нигери бо чылын тараа куль-
тураларынын шөлүнүн тургу-

зуун база чогадыкчы өзү-би-
ле көрүп турар. Эн дүжүтүр
тарааларын болгаш тараа-бо-
бы культурааларын, тараанын
алыр кукурузанын, арбайын,
чочак-тараанын тарылга-
ларын калбартып турар. Сорго

